LABOR OMNIA VINCIT IMPROBUS[1]

ILEANA OANCEA, LUMINIȚA VLEJA
Universitatea de Vest din Timişoara

Profesoara Maria Iliescu, personalitate deosebit de complexă şi un savant de renume internațional, a avut o existență neobişnuită, ea însăşi complicată, desfăşurată pe diverse spații ale Europei. Acest fapt de natură biografică a presupus o impresionantă capacitate de adaptare, în care munca neîntreruptă, erudiția şi credința în puterea spiritului de a domina volutele destinului au constituit temelia unei cariere excepțional de bogate, stând mereu sub semnul creativității, generozității intelectuale şi al străduaniei întemeietoare de noi direcții de cercetare şi noi spații de desfăşurare a activității academice. A adus efervescență şi emulație oriunde s-a aflat, încă din anii tineri, şi apoi mereu, fără răgaz.

Traseul vieții sale este impresionant. S-a născut în 1927, într-o distinsă familie burgheză (mama, chimistă, printre altele, a fost şi asistentă universitară la Viena). Într-o perioadă sfâşiată de frământările iminentului război mondial, familia s-a stabilit în România, unde Profesoara Maria Iliescu a făcut studii serioase, la Universitatea bucureşteană, de filologie clasică, o primă formație în zarea valorilor umaniste ale antichității pe care şi le-a asumat profund ca suport existențial şi apoi ca romanist de mare vocație. *Labor omnia vincit improbus*...

România a reprezentat țara în care şi-a realizat o formație ştiințifică extrem de vastă în care românistica şi romanistica întâlnesc orizontul larg şi fertil al lingvisticii generale. A participat cu fervoare

[1] Acest articol a apărut în volumul Adriana Costăchescu, Cecilia Mihaela Popescu (coordinateurs), *Hommages offerts à Maria Iliescu*, Craiova, Editura Universitaria, 2017, p. 52-60.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

la proiecte ştiinţifice ample, gramatică, dicţionare, manuale etc., în calitate de colaboratoare a unor mari lingvişti români: Al. Graur şi Iorgu Iordan. A muncit enorm, cu o pasiune ardentă, pe care o va demonstra mereu, căci era adânc convinsă că *Labor omnia vincit improbus*, cum a mărturisit într-un text exemplar pentru acest crez al vieţii sale[2].

A trăit, de asemenea, în Austria şi Germania; ca Profesor universitar a predat şi în Italia, la Trento, încât ne întrebăm, cu firească uimire, cum a reuşit să realizeze opere fundamentale cu puncte de vedere înnoitoare, în avatarurile unei existenţe petrecute între spaţii lingvistice şi culturi atât de diferite.

România nu a părăsit-o, de fapt, niciodată cu adevărat, fiind şi ea o altă veritabilă patrie. A activat ca Profesor consultant după 1989 la principala sa ctitorire românească, Universitatea din Craiova, unde a condus teze de doctorat cu tematică incitantă şi dificilă, a ţinut cursuri şi întâlniri pe teme de lingvistică deosebit de stimulatoare.

Apelăm la felul cum Prof. Maria Iliescu şi-a prezentat evoluţia sa profesională, spornic luminată de crezul amintit, în alocuţiunea ţinută în 1998 la Universitatea de Vest din Timişoara, cu prilejul decernării titlului de Doctor Honoris Causa, al doilea titlu, după cel decernat lui Eugen Coşeriu în 1994. A fost primul titlu de Doctor Honoris Causa din cariera Profesoarei Maria Iliescu, eveniment care a însemnat un moment important în procesul de europenizare a Universităţii de Vest, din capitala Banatului.

Este important modul în care şi-a gândit Maria Iliescu impresionanta sa devenire ştiinţifică. Redăm din alocuţiunea rostită cu acest prilej: „Preocupările mele ştiinţifice au cuprins într-adevăr o arie destul de întinsă, aş spune chiar prea întinsă, dar aceasta nu numai din cauza interesului meu pentru multiplele aspecte ale fenomenului limbii, care este, de fapt, unul din cele mai fascinante fenomene ale societăţii umane, ci şi din cauza împrejurărilor în care s-a desfăşurat activitatea mea de când, în toamna anului 1950, am fost numită

[2] Trimitem la textul cu acest titlu: Maria Iliescu, *Labor omnia vincit improbus*, în Hans-Martin Gauger, Wolfgang Pöckl (coord.), *Wege der Sprachwisswnschaft*. Tübingen, Editura Narr,1991, p. 118-124.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

asistentă la Catedra de lingvistică clasică şi lingvistică generală, condusă de profesorul Alexandru Graur, un mare lingvist şi totodată un mare dascăl. (Țin minte că prima prelegere pe care am făcut-o într-un amfiteatru plin al Universității din Bucureşti, de față fiind profesorul însuşi, dar şi toți colegii de catedră, care urmau, după cum se obişnuia, să-mi discute lecția, avea ca temă **Accidentele fonetice**).[3][...]

Din toamna anului 1952 şi până în toamna anului 1972, am lucrat ca cercetătoare la Institutul de Lingvistică al Academiei (în urma unui „cutremur" ideologic, despre care nu e cazul să vorbesc aici). Aceasta a avut pentru carierea mea consecințe foarte importante şi foarte pozitive.

În primul rând am început să lucrez în colectivul de gramatică, la prima ediție a *Gramaticii Academiei*. Mi-am dat seama atunci ce câmp enorm de explorare ştiințifică se deschide pentru cei care vor să se ocupe de acest domeniu.[4] Am fost nevoită să-mi schimb direcțiile de cercetare. A trebuit să mă inițiez singură în problemele *lingvisticii aplicate*, mai bine spus ale *lexicografiei monolingve şi bilingve.* În această fază, am lucrat la **DLRC**, la **DLRM** şi am elaborat normele pentru dicționarele german-român, englez-român şi francez-român, fiind responsabila sectorului până în 1958. Efectiv, am lucrat la dicționarul francez-român şi în special la cel german-român.[...]

Din anul 1959, am lucrat într-un colectiv de specialişti la etimologiile **DLR**, o muncă absolut pasionantă, dar extrem de grea, în special datorită *etimologiilor germane* şi slave de adstrat şi de civilizație, precum şi filierelor şi etimologiilor multiple[5].

---

[3]De această lecție îşi mai aduc aminte profesorii I. Fischer, I. Tohăneanu, cărora le mulțumesc că au acceptat să facă parte din comisia care a apreciat activiatea mea de până acum. (Nota aparține M. Iliescu).

[4] Munca mea a fost recompensată, în mod cu totul neaşteptat, întrucât am primit în anul 1954 Premiul de Stat cl. II pentru contribuția mea la această lucrare. (Nota aparține M. Iliescu).

[5] Fostul meu coleg, Marius Sala, actualul director al Institutului, care a luat asupra sa sarcina îndrăzneață de a pune în lucru şi de a publica un mare dicționar etimologic românesc, ştie cât de greu este să găseşti etimologii corecte pentru o limbă „ospitalieră" ca limba română. Si lui vreau să-i mulțumesc pentru timpul pe care l-a găsit pentru a se ajunge la ceremonia de azi. (Nota aparține M. Iliescu).

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

În anul 1958, Profesorul Iorgu Iordan a înființat la Institutul de Lingvistică o secție de lingvistică romanică, din care am făcut parte de la înființare. În acest colectiv, la inițiativa regretatului meu coleg, Constant Maneca, a luat naștere ideea de a face o *Crestomație romanică*, carte unică în genul ei și din păcate prea puțin cunoscută în străinătate și, aș spune, și în țară[6]. Am redactat, împreună cu colega mea Liliana Macarie, capitolul privitor la latina vulgară și singură capitolele de *retoromană*. Aceasta a avut ca urmare să descopăr existența unor colonii de friulani și de belunezi în România și am avut ocazia să le studiez nu numai limba,[7] dar să mă ocup și de dezvoltarea unor meserii, aduse de ei în secolul trecut, în România.

Ediția franceză a crestomației nu a putut vedea lumina tiparului, dar cu ocazia întocmirii ei am avut plăcerea să lucrez cu profesoara Sanda Reinheimer Râpeanu[8], care preluase partea de franceză.

În același timp a început să mă pasionez *lingvistica romanică comparată* și în special *locul limbii române între limbile romanice.*

La sfârșitul anilor '60 a fost elaborată, la același institut, o istorie a limbii române, din care au apărut, din păcate, numai două volume. În cel de-al doilea volum, care trasează trecerea de la latină la limba română, de fapt, în mare parte, o reconstrucție a unor epoci puțin sau deloc atestate, am elaborat – împreună cu Liliana Macarie – o parte privitoare la latina foarte târzie.[9]

Anii în care am lucrat la Universitatea din Craiova, unde am ocupat o catedră de lingvistică romanică și de lingvistică generală,

---

[6] Despre această lucrare, considerată de specialiști completă, unică în bibliografia disciplinei, și deci extrem de importantă, Maria Iliescu spunea: „E păcat că o lucrare atât de importantă precum *Crestomația romanică* nu a avut parte de o receptare pe măsură și asta, în primul rând, din cauza contextului politic, dar și, probabil, din cauza metalimbii române". (Iliescu 2014: 168).

[7] Limba friulanilor din România a fost tema lucrării mele de doctorat, care a fost distinsă ulterior cu *Premiul Academiei* (1974). (Nota aparține M. Iliescu).

[8] Îi mulțumesc acum pentru că a fost de acord să facă parte din comisia care s-a ocupat de activitatea mea și țin să-i exprim mulțumirile mele nu numai pentru aceasta, dar și pentru faptul că ține sus steagul lingvisticii romanice comparate, disciplină la care țin foarte mult. (Nota aparține M. Iliescu).

[9] La această carte a colaborat și profesorul I. Fischer. (Nota aparține M. Iliescu).

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

m-au obligat să mă pun la punct cu lingvistica generală modernă, în special cu *semantica*, cu *sociolingvistica*, cu *problemele bilingvismului*, ale *lingvisticii discursului* şi, în general, cu *pragmatica*. Aceste discipline le-am predat mulți ani în cadrul cursurilor facultative. În ce priveşte lingvistica romanică, am scos, împreună cu Micaela Livescu, acum conferențiar la aceeaşi facultate, un curs de lingvistică romanică, epuizat de mult, care, după părerea mai multor specialişti străini, ar fi folositor să fie tradus într-o limbă de mare circulație, bineînțeles după o serioasă punere la punct. În felul acesta, cred că romaniştii străini ar putea să cunoască mai bine aspecte ale limbii române, care de obicei sunt ignorate sau fals înțelese, cum am avut ocazia să arăt chiar aici, la universitatea dumneavoastră, acum un an, într-o conferință pe care am avut ocazia s-o țin.

Printr-un fel de întoarcere în spirală la lexicografie, am făcut, în anii craioveni, un vocabular al limbii române. Deşi a fost gândit inițial doar ca un material de lucru pentru studenții străini, care în momentul respectiv nu dispuneau încă de nici un fel de manuale, dicționarul acesta, tradus în mai multe limbi, care se află acum la a treia ediție şi după care se învață româna la multe lectorate din străinătate, este de fapt un vocabular minimal al limbii curente citadine, un aspect, după părerea mea, neglijat în studiile stilistice ale limbii române.[10]

Şi pentru că e vorba de stilistică, aş vrea să adaug că una dintre legăturile nu lipsite de importanță cu universitatea dumneavoastră este şi faptul că, în 1976, am avut onoarea şi plăcerea să fac parte din comisia de doctorat a doamnei decan Ileana Oancea.

Din cei 15 ani de predare la Universitatea din Innsbruck, unde, trebuie să spun, mă simt de asemenea acasă, probabil din cauza originii mele austriece şi a primilor 12 ani petrecuți la Viena, am continuat, atât în predare cât şi în cercetare, direcțiile pe care le-am expus până acum. În ce priveşte limba română, care nu e materie de

[10] Acest dicționar a apărut, revizuit şi adăugit, în mai multe ediții: *Vocabularul minimal al limbii române curente*, Bucureşti, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1981; *Vocabularul minimal al limbii române curente*, Bucureşti, Editura Demiurg, 1994 (cu Adriana Costăchescu); *Dicționar poliglot*, Bucureşti, Teora, 2001.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

licență, şi aceasta nu din vina părții austriece[11], fac româna cu un colectiv de profesori pasionați de lingvistica romanică; or această disciplină nu poate fi stăpânită fără cunoaşterea limbii române, care e ca o piatră de hotar între latină şi restul limbilor romanice, pentru că atestă faze de dezvoltare dispărute în celelate limbi.

Am fost opt ani de zile şi profesor titular de limba şi literatura română la Universitatea din Trento, unde am avut plăcerea să fiu vizitată de doamna decan Ileana Oancea, care va fi mai obiectivă decât mine în aprecierea rezultatelor obținute acolo. [...]" (Oancea 2005: 17-21)

În acest context, menționat aici de Prof. Maria Iliescu, îmi amintesc, cu nespusă emoție şi bucurie, de întâlnirile internaționale de la Innsbruck în cele câteva zile când veneam adesea la dânsa de la Graz, unde am fost lector de limba română la universitate. Dincolo de discuții pline de semnificație şi încărcătură emoțională, în orele petrecute în biblioteca facultății, am avut prilejul să constat felul extrem de riguros şi de intens în care doamna Iliescu citea şi scria, într-o atmosferă de concentrare şi de bucurie creatoare. Este una din cele mai importante şi mai pline de sens experiențe ale vieții mele. Personalitate cu adevărat polarizatoare, Prof. Maria Iliescu se înconjura de romaniști de mare valoare, ca Lorenzo Renzi şi Liliane Tasmovski de Ryck, pe care i-am cunoscut atunci. La Innsbruck, spațiul romanic se manifesta plenar.

Cu Universitatea de Vest din Timişoara doamna Prof. Maria Iliescu a avut o relație intens-intelectuală, care ne-a marcat enorm pe cei care i-am stat în preajmă, o ramificație semnificativă, am spune, din trunchiul atât de complex, fără răgaz afirmat, al vieții sale, în planul profesiei, care întotdeauna a avut şi o aură subtil afectivă. Aceste legături au început cu mult înainte de 1998, anul în care i s-a conferit titlul de DHC la universitatea timişoreană. În anul 1980, fiind aleasă în Comitetul Societății Internaționale de Lingvistică romanică din Strasbourg, Franța, comunitatea lingvistică internațională, nu doar

[11] Domnul Profesor Munteanu cred că ştie unele amănunte despre această problemă, iar eu vreau să nu pierd ocazia să-i mulțumesc, *last but not least*, pentru timpul pe care l-a dedicat analizei lucrărilor mele. (Nota aparține M. Iliescu).

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

cea timişoreană, a avut de câştigat în urma acestei numiri, care a dat roade întemeietoare unei imense investiţii de muncă, generozitate şi credinţă în valoarea actului intelectual. Apoi, în 2001, alegerea domniei sale ca Vice-preşedintă a Societăţii Internaţionale de Lingvistică Romanică, la fel ca şi statutul de membră în Comitetul de redacţie a revistei *Bulletin de la Société roumaine de linguistique romane* au avut un impact extrem de benefic pentru relaţiile ştiinţifice cu colegii din alte ţări şi au reprezentat o onoare deosebită pentru studenţii şi profesorii timişoreni, cărora Maria Iliescu le-a lăsat ca moştenire nu doar opera sa scrisă, de mare valoare pentru lingvistică, ci şi o operă vie, lecţia prin care a stimulat cercetarea ştiinţifică şi legăturile interumane.[12] În prezent, Prof. Maria Iliescu este membră de onoare a Societăţii de Lingvistică Romanică.

Amintiri deosebite are şi Luminiţa Vleja de la congresele internaţionale de romanistică organizate chiar de Maria Iliescu (în special cele din 2007 şi 2010 de la Innsbruck şi Viena). Am considerat emblematică prezenţa Profesorei Maria Iliescu la congresele de romanistică din cele două mari oraşe europene la care cam participat atunci şi consider un privilegiu întâlnirea mea cu „marea doamnă a lingvisticii romanice", „acasă", la Innsbruck. Acolo am putut să constat felul cum se năşteau acele atât de importante congrese internaţionale de romanistică. Figura şi participarea Profesoarei Maria Iliescu se detaşau prin energia intelectuală pe care o degaja, prin prezenţa activă şi prin tot ceea ce însemna buna desfăşurare a congreselor. Am fost alături în aceste întâlniri atât de gratificante, la care au participat foarte mulţi romanişti; au fost experienţe foarte importante, ocazii de maturizare ştiinţifică şi spirituală. La Innsbruck, la al XXV-lea din seria acestor prestigioase congrese, Maria Iliescu a fost Vice-Preşedinte al Congresului, împreună cu Jean-Pierre Chambon, iar la Valencia, al XXVI-lea în această ordine, a fost

[12] „Crezul" pedagogic al excelentei Profesoare este unul care merită transmis întregii comunităţi academice: „Cred că prima obligaţie a profesorului e să îndrume studenţii prin susţinerea de prelegeri bune, uşor de înţeles şi folositoare şi prin coordonarea activă a lucrărilor de seminar, a temelor pentru acasă, a lucrărilor de diplomă, masterat sau doctorat. Propriile interese ştiinţifice ar trebui să se afle pe locul al doilea." (Iliescu 1991: 122).

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

Preşedinta Comitetului de organizare. Impresia generală, împărtăşită de participanţi, era bucuria de a intra în relaţii ştiinţifice cu colegii din alte ţări: marea romanistă Maria Iliescu coagula interesul tuturor, lansa propuneri novatoare, de actualitate, strălucea, pur şi simplu, prin latura umană. Mereu preocupată de identificarea unor soluţii teoretice şi aplicative privind integrarea şi recunoaşterea importanţei cercetării legate de românitate şi de anvergura internaţională a cercetării de acest tip, de o rigoare absolută, dar împletită în mod fericit cu umorul, caracteristic erudiţilor de mare clasă... Era impresionantă, în primul rând, diversitatea tematică a preocupărilor ştiinţifice ale doamnei Maria Iliescu, mergând dinspre perioada clasică, a romanităţii de fond, până la romanitatea supraregională şi supratemporală. Aducea puncte noi de vedere încă puţin exploatate, care permiteau o analiză inedită a faptelor de limbă. Efortul de a pune în valoare lunga şi bogata tradiţie a congreselor de romanistică, cu organizarea şi amploarea lor deosebită, cu vizibilitatea şi prestigiul internaţioal, implica o viziune profundă şi coerentă asupra domeniului, un înalt reper moral şi profesional, o neobosită curiozitate, caracteristice constante ale marii romaniste Maria Iliescu.

La Innsbruck[13], aşadar, „marea doamnă a lingvisticii romanice" se simţea acasă. *Labor omnia vincit improbus.*

[13] O radiografie succintă, semnificativă în configuraţia a ceea ce a însemnat Innsbruck-ul în devenirea altor mari romanişti şi românişti, precum şi în colaborarea dintre aceştia, este extrem de grăitoare. Iată ce spunea, în acest sens, cu privire la legăturile profesionale şi umane, Teresa Ferro, de la Universitatea din Udine: „În 1985 doamna Prof. Maria Iliescu m-a invitat la Innsbruck şi după aceea la Munchen, pentru două importante congrese de românistică, la care au participat şi mulţi colegi din Republica Moldova şi din Germania." (Oancea 2005:139). Sau Liliane Tasmowski de Ryk, de la Universitatea din Anvers: „Graţie Mariei Iliescu, devenită profesoară la Universitatea din Innsbruck, am putut face cunoştinţă cu Profesorul Coşeriu, cu care am lucrat la Tübingen." (Oancea 2005:158). Tot la Innsbruck apărea în 1991 *Typologie de la morphologie verbale romane. Vue synchronique*, monografia scrisă de Maria Iliescu în colaborare cu Louis Mourin de la Universitatea din Gand din Belgia, o analiză unică a modului în care se conjugă verbele regulate şi neregulate în optsprezece idiomuri romanice. Despre Louis Mourin, Liliane Tasmowski mărturisea: „Graţie influenţei oculte şi binevoitoare a lui Louis Mourin, pe care toată lumea îl cunoştea şi-l respecta pentru studiile sale asupra românei vechi, am avut şansa să o cunosc pe doamna Rosetti, o femeie

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

Profesoara Maria Iliescu face parte din „noosfera” care s-a conturat în spațiul academic timişorean, aşa cum rezultă din cartea citată (Oancea 2005). La facultatea timişoreană au fost făcute Doctor Honoris Causa câteva personalități foarte importante ale lingvisticii romanice, marcând efervescența care a dominat devenirea filologiei timişorene întru valorile academice europene şi romanice după 1990.[14]

Deosebit de revelator, tot în acest sens, al relației Profesoarei Maria Iliescu cu Timişoara, este frumosul articol al Karlei Lupşan (Lupşan 2016), doctoranda sa timişoreană, articol care vine să completeze datele oferite în alocuțiunea citată. Activitatea de cercetare şi de îndrumare sistematică a rămas o constantă în cadrul preocupărilor sale filologice din ultimii ani. Trimitem, pentru conturarea tabloului unei activități rămase la fel de intense şi după 1998, desfăşurate însă la nivel internațional, la această completare a direcțiilor de cercetare, extrem de importantă pentru cunoaşterea mai exactă a viziunii sale ca romanist, completare pe care o face însăşi Prof. Maria Iliescu, în articolul său, *L'importance du hasard*, în Klaus Dieter Ertler (coord.), „Romanistik als Passion. Sternstunden der neueren Fachgeschichte III”, Berlin, Editura LIT, 2014, p. 136-155, referindu-se la temele sale de cercetare:

„– *latina târzie*, descrierea morfologiei (fără partea verbală); evoluția sa, aşa cum se reflectă în texte (conform comentariilor făcute pe textele din latina târzie, numită „vulgară”; tendințele generale ale vocabularului în latina târzie;

admirabilă şi de o extraordinară demnitate, pe Al. Rosetti, Iorgu Iordan, Al. Graur, Tudor Vianu, pe lectorii Al. Niculescu şi Florica Dimitrescu, ca şi pe asistenta Olga Tudorică şi alte personalități ieşite din comun.” (Oancea 2005:156).

[14] Printr-un efort coerent de investigare a “lumii romanice” şi valorile ei, li s-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timişoara următoarelor figuri emblematice pentru romanistică şi românistică: Eugen Coseriu, Universitatea din Tubingen, 1994; Maria Iliescu, Universitatea din Innsbruk, 1998; Alexandru Niculescu, Universitatea din Udine, 1998; Marius Sala, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti” din Bucureşti, 1999; Lorenzo Renzi, Universitatea din Padova, 1999; Liliane Tasmowski de Ryck, Universitatea din Anvers, 2002; Teresa Ferro, Universitatea din Udine, 2003; Michael Metzeltin, Institutul de Romanistică/ Universitatea din Viena, 2006.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

– *configurarea Romaniei*: o punere în discuție a conceptelor de *Romania continua* şi *non continua*, a existenței unei Romania continentale, care unea Galia centrală şi Romania orientală (asemănări între sintaxa din franceza veche şi sintaxa din limba română);

– *asemănări şi deosebiri între limbile romanice* (punctual, în *Introducerea în lingvistica romanică*, vol. II; *in extenso*, puncte de vedere despre formele verbale, pronumele demonstrative şi parțial despre construcțiile factitive); fenomene de convergență în Romania;

– *importanța constituirii unei norme* pentru explicarea diferențelor dintre limbile romanice, cum ar fi, de exemplu, folosirea articolului nehotărât plural;

– *limba română*: tipologia limbii române (o vedere de ansamblu asupra arhitecturii limbii în diacronie şi sincronie);

– *poziția limbii române în Romania*: o critică a caracteristicilor considerate reprezentative pentru limba română; româna şi limbile balcanice;

– *retoromana*: vocabularul reprezentativ al limbii retoromane în ansamblu; *friulana*: fonetica istorică (v. capitolul din cartea *Le frioulan parlé en Roumanie*); relațiile contrastive dintre friulană şi română; poziția limbii friulane în Romania;

– *câteva contribuții la semantica şi pragmatica comparativă* (antonimia, folosirea diferită a unor lexeme ce exprimă concepte similare; marcatorii discursivi ce provin de la verbe în limbile romanice etc.);

– *contribuții punctuale cu referire la etimologie* (limba română, friulană şi alte limbi romanice).” (v. Lupşan 2016: 193).

Unele studii relevante, selectate din puncte de vedere tematic, au apărut, în ultima vreme, reunite în patru volume: *Româna din perspectiva romanică*, Bucureşti, Editura Academiei, 2007; *Pan- und Raetoromanica: von Lisabon bis Bukarest, von Disentis bis Udine*, Stuttgard, Ibidem-Verlag, 2007; *Miscellanea Romanica* (1956-2007), Cluj-Napoca, Clusium, 2008; *Varia Romanica (2007-2013). Universaux linguistiques, analyse du discours et caractère variationnel de la Romania*, Berlin, Frank&Timme, 2013.

Aceste repere pot servi ca un *vademecum* pentru romanistica actuală.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

Revenind la Universitatea din Craiova, România fiind o a doua patrie a sa, reținem, cu adâncă admirație, capacitatea, consecvența, pasiunea cu care Prof. Maria Iliescu a condus aici lucrări de licență şi de doctorat din domenii foarte variate, voința sa neobosită de a coagula şi coordona echipe de cercetare. Din această muncă intensă[15] s-au născut lucrări care nu numai că folosesc metodele de cercetare drept instrumente de lucru, dar sunt chiar dedicate problemelor de ordin metodologic şi îmbunătățirii calității actului de cercetare cu o bază foarte solidă. Un singur exemplu, grăitor în acest sens, şi o dovadă că Prof. Maria Iliescu a coordonat cercetări doctorale de înaltă ținută ştiințifică, este complexa teză de doctorat a Mihaelei Popescu, *Exprimarea potențialului şi a irealului în latină, franceză şi română*, în care autoarea foloseşte „o dublă abordare metodologică, (i) în *sincronie*, pentru a selecta, în planul expresiei, fiecare unitate morfosintactică aptă să concretizeze valorile semantice studiate în cadrul sistemului fiecăreia dintre cele trei limbi aduse în discuție şi (ii) în *diacronie*, această operație metodologică realizându-se atât la nivelul fiecărei limbi abordate, cât şi din perspectiva evoluției lingvistice, având-se în vedere relația parentală, respectiv, de filiație romanică dintre acestea." (Popescu 2015: 15). În continuarea acestei idei redăm ceea ce spunea în *Cuvânt înainte* chiar îndrumătoarea tezei, Prof. univ.dr. dr. h. c. mult. Maria Iliescu: „Dacă cercetătoarea, doamna Popescu, a izbutit să învingă toate aceste greutăți, reuşind să scrie o teză care reprezintă o contribuție serioasă la cunoaşterea diferitelor mijloace pe care le-a folosit atât latina, cât şi franceza şi româna pentru exprimarea „potențialului" şi a „irealului", acest lucru se datorează unei munci asidue, demne de admirat." (Popescu 2015: 7). Din comisia de susținere a doctoratului au făcut parte Prof. univ.

[15] Profesoara Maria Iliescu şi-a continuat, în tot acest timp, activitatea de cercetare, din perspectivă panromanică, prezentând comunicări la colocvii din România, dintre care reținem Colocviul Internațional de studii coşeriene de la Cluj, la care a susținut, în 2009, comunicarea *„Le soi-disant « latin vulgaire » et ses premières différenciations dans la Romania" (Coşeriu 1954) et l'état actuel de la question*, analizând magistral articolul lui Coşeriu şi conceptul de latină vulgară. Este o dovadă vie a prețuirii deosebite față de marele savant român.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

dr. Sanda Reinheimer-Rîpeanu, Prof. univ. dr. Ileana Oancea şi Prof. univ. dr. Katalin Dumitraşcu.

Pe baza acestor calităţi şi a rezultatelor muncii sale de cercetare, Mihaela Popescu a fost aleasă consilier delegat al Biroului Societăţii de Lingvistică Romanică pentru perioada 2016-2019.

Toate acestea sunt doar câteva aspecte, evocate dintr-un mult mai amplu parcurs existenţial, bogat în activităţi întemeietoare, care pun într-o lumină specială spaţiul semantic complex al latinescului *labor*.

Ne înclinăm cu iubire, emoţie şi gratitudine în faţa acestei mari personalităţi a lingvisticii romanice şi româneşti, încercând să transmitem mai departe lecţia fundamentală a vieţii sale: *Labor omnia vincit improbus*, într-o lume tulburată, care caută cu fervoare să-şi afirme valorile, acele preţioase valori umaniste, de solidaritate în lumea spriritului şi a culturii care ne constituie perenitatea.

Referinţe bibliografice

Iliescu, Maria, „Labor omnia vincit improbus", în Hans-Martin Gauger, Wolfgang Pöckl (coord.), *Wege der Sprachwisswnschaft*. Tübingen, Editura Narr, 1991, p. 118-124.

Iliescu, Maria, Mourin, Louis, *Typologie de la morphologie verbale romane, I. Vue synchronique*, Verlag des Instituts für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 1991.

Iliescu, Maria, „Le soi-disant « latin vulgaire » et ses premières différenciations dans la Romania" (Coşeriu 1954) et l'état actuel de la question, în Eugenia Bojoga, Oana Boc, Dumitru-Cornel Vîlcu, în *Coseriu : Perspectives contemporaines*. Actes du deuxième Colloque International d'études cosériennes CoseCluj 2009, 23-25 septembre, Cluj-Napoca, Roumanie, Tome 1, Presa Universitară Clujeană, 2013, p. 137-146.

Iliescu, Maria, *L'importance du hasard*, în Klaus Dieter Ertler (coord.), „Romanistik als Passion. Sternstunden der neueren Fachgeschichte III", Berlin, Editura LIT, 2014, p. 136-155.

Lupşan, Karla, „Marea doamnă a lingvisticii romanice – Profesor onorar dr. dr. h. c. mult. Maria Iliescu", in *Quaestiones Romanicae, Lucrările Colocviului Internaţional Comunicare şi cultură în Romania europeană* (ediţia a IV-a, *Personalităţi, fenomene şi momente în evoluţia spaţiului romanic*, Timişoara, 2-3 octombrie 2015), Jatepress, Szeged şi Editura Universităţii de Vest, Timişoara, 2016, p. 186-197.

Oancea, Ileana, *Despre noosferă. O construcţie a memorei*, Timişoara, Editura Excelsior Art, 2005.

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)

Popescu, Cecilia Mihaela, *Exprimarea potențialului şi a irealului în latină, franceză şi română*, Craiova, Editura Universitaria, 2015.

Vleja, Luminița, "Perspectivas recientes en la lingüística románica rumana", in Quaestiones Romanicae, Lucrările Colocviului Internațional *Comunicare şi cultură în Romania europeană* (ediția a IV-a, *Personalități, fenomene şi momente în evoluția spațiului romanic*, Timişoara, 2-3 octombrie 2015), Jatepress, Szeged şi Editura Universității de Vest, Timişoara, 2016, p. 522

Sitografie

http://www.fromisem.ro/CV_ILIESCU%20Maria.pdf

BDD-A32009 © 2018 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:56:27 UTC)